

MUSIIKIN JA MEDIAN TEEMARYHMÄ (pj. Alekski Ojala)

Tila: Minerva-tori, K229

13.00–15.20 Sessiot I +II

13.00–13.20 Multilateraali musiikinopetuksen metodi merkityksellisen oppimisen rakentajana kohti ilmiölähtöisyyttä

Katri-Helena Rautiainen / Jyväskylän yliopisto

13.20–13.40 Suuntaviivoja ja työkaluja yhtenäiselle valtakunnalliselle musiikin lukiodiplomien arvioinnille Alekski Ojala, Inkeri Ruokonen ja Heikki Ruismäki / Helsingin yliopisto

13.40–14.00 Opiskelijoiden odotuksia ja ajatuksia musiikinopetuksen didaktiikkaan sisältyvästä piano-opiskeluista

Anu Sepp, Heikki Ruismäki, Lenita Hietanen, Vesa Tuisku, Alekski Ojala, Inkeri Ruokonen / Helsingin Yliopisto & Lapin Yliopisto

14.00–14.20 Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden musiikillisen minäpystyvyyden kehittyminen

Christa Koski / Helsingin yliopisto

Kahvi (joustaen esitelmien lomaan)

14.40–15.00 Opiskelijoiden itsearviointia musiikin verkkopohjaisesta oppimisympäristöstä

Inkeri Ruokonen, Anu Sepp, Alekski Ojala, Lenita Hietanen, Vesa Tuisku ja Heikki Ruismäki / Helsingin yliopisto & Lapin yliopisto

15.00–15.20 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ja Monilukutaito luokanopettajakoulutuksen musiikin opinnoissa

Lenita Hietanen, Vesa Tuisku, Anu Sepp, Alekski Ojala, Inkeri Ruokonen & Heikki Ruismäki / Lapin yliopisto & Helsingin yliopisto

ABSTRAKTIT

Katri-Helena Rautiainen / Jyväskylän yliopisto

Multilateraali musiikinopetuksen metodi merkityksellisen oppimisen rakentajana kohti ilmiölähtöisyyttä

Millaiset tekijät vaikuttavat merkitykselliseen oppimiseen ja vuorovaikutukseen, joka koskettaa, innostaa ja osallistaa kaikkia oppimisprosessissa mukana olevia? Nämä tavoitteet on sisällytetty myös uuden

perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2014, joka kannustaa myös hakemaan uudenlaisia tapoja ajatella ja toimia koulussa. Mutta miten näihin esitettyihin tavoitteisiin päästään? Tarvitaan tutkimuspohjaiselle opetukselle perustuvaa opetuksen kehittämistä ja reflektointia, joka tähtää pedagogisten lähtökohtien uudelleen arviointiin ja työstöön. Näiden kysymysten teemoista nousee tutkimustehtäväni, joka rajautuu käsittelemään musiikinopettamisen näkökulmaa. Tässä esityksessäni käsittelen monivuotisen oman opettajuuden reflektoinnin tuloksena syntyneitä malleja, jonka olen nimennyt multilateraali eli kaikkia koskettavaksi musiikinopetuksen metodiksi. Tässä prosessissa on ollut mukana luokanopettajan koulutuksessa olevia opiskelijoita ja peruskoulun oppilaita, jotka ovat antaneet palautetta opetukseen liittyviin kysymyksiin ja samalla myös työstäneet yhteisreflektioiden kautta tämän menetelmän syntyä. Luonteeltaan tämä tutkimus liittyy toimintatutkimukseen, jonka aineistoa käsitellään aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kehittämistyön taustalla on laajempi käsitys musiikin pedagogiikasta, joka sisältää monitieteellisen ja yli ainerajojen leikkaavan ilmiölähtöisyyden. Tavoitteena on löytää sellaisia oppimiseen ohjaavia, osallistavia ja motivoivia työtapoja, sekä metodisia lähtökohtia, joissa erilaisia oppijoita johdetaan esim. merkityksellisen oppimisen lähteelle. Esityksessäni esittelen metodin pääperiaatteet ja nostan esille alustavia tuloksia. Avainsanat: musiikkikasvatus, pedagogiikka, multilateraali musiikinopetuksen metodi, osallisuus, merkityksellinen oppiminen, ilmiölähtöisyys

Aleksi Ojala, Inkeri Ruokonen & Heikki Ruismäki / Helsingin yliopisto
Suuntaviivoja ja työkaluja yhtenäiselle valtakunnalliselle musiikin lukiodiplomien arvioinnille

Esityksen tavoitteena on tarkastella musiikin lukiodiplomin arvioinnin lähtökohtia, tavoitteita, muotoja ja kehittämiskohteita tutkimuskirjallisuuden, nykyisen lukion musiikin opetussuunnitelman perusteiden sekä musiikin lukiodiplomin arviointikäytänteiden valossa. Tutkimustehtävä liittyy parhaillaan käynnissä olevaan koulutuspoliittiseen keskusteluun, jossa uuden lukiolain myötä pakollisten ylioppilaskokeessa kirjoitettavien aineiden määrä nousee viiteen. Yhtenä vaihtoehtona on esitetty mallia, jossa viides kirjoitettava aine voitaisiin korvata lukiodiplomilla. Mikäli tämä vaihtoehto toteutuu, lukiodiplomien painoarvo nousee ja lukiodiplomien käyttö yhtenä valintakriteerinä jatko-opintoihin kasvaa. Lukiodiplomien arviointiin tarvitaan tulevaisuudessa valtakunnallinen ylioppilastutkintolautakuntaa täydentävä lukiodiplomilautakunta. Musiikin arviointi poikkeaa ylioppilaskirjoituksessa kirjoitettavien oppiaineiden arvioinnista. Musiikin arviointiin liittyy tiedon arvioinnin lisäksi taidon ja taiteellisen tuotoksen sekä taiteellisen tulkinnan arvioinnin elementit. Esityksessä luodaan pohja myöhemmälle empiiriselle tutkimukselle, jonka aineisto kerätään haastatteleamalla kolmen lukion musiikinopetuksen valtakunnallisen kehittämistehtävän saaneen lukion musiikin lehtoreita. Tutkimustyön kautta on tavoitteena kehitellä suuntaviivoja ja työkaluja yhtenäiselle valtakunnalliselle musiikin lukiodiplomien arvioinnille.

Anu Sepp, Heikki Ruismäki (Helsingin yliopisto) Lenita Hietanen, Vesa Tuisku (Lapin yliopisto), Aleksi Ojala, Inkeri Ruokonen (Helsingin yliopisto)
Opiskelijoiden odotuksia ja ajatuksia musiikinopetuksen didaktiikkaan sisältyvästä piano-opiskeluista

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa (OPS, 2014, 13). Näin todetaan valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa. Musiikin opetuksen taustafilosofia kuvaa toiminnallisen opetuksen ja opiskelun periaatteita, millä edistetään oppilaiden

musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa (OPS 2014, 149). Opiskelun perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen sekä musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppiminen. Peruskoulussa luokilla 1-6 musiikkia opettaa yleensä luokanopettaja, jolta voidaan edellyttää monipuolisia tai ainakin riittäviä - musiikillisia valmiuksia, taitoa ja kykyä soveltaa musiikkia ja musiikkikasvatusta oppilaiden oppimisen edistämiseksi. ArkTOP hankkeeseen kuuluvassa tutkimuksessa (Lapin ja Helsingin yliopistojen yhteisprojekti opettajankoulutuksen kehittämiseksi) tutkittiin luokanopettajaksi opiskelevien odotuksia ja ajatuksia piano-opiskelusta, tarkemmin sointumerkeistä soittamisesta ja vapaasta säestyksestä. Tiedot kerättiin lukuvuonna 2017- 2018 kyselylomakkeella, jonka pohjalta tarkastellaan opiskelijoiden kokemuksia pianonsoiton vapaan säestyksen ja notaation opiskelusta sekä heidän pohdintojaan omasta oppimisprosessistaan. Vastaukset (n = 97) on käsitelty tilastollisesti ja analysoitu käyttäen laadullista sisällönanalyysia. Tulokset osoittivat, että suurimmalla osalla (66%) osallistujista (n = 64) ei ollut kokemuksia aikaisemmasta piano-opiskelusta. Samanaikaisesti he olivat erittäin motivoituneita ja innokkaita oppimaan ja harjoittelemaan. Vastauksista ilmeni myös, että musiikin peruslukutaidon notaation- tuntemus ja vähäinen oppituntien määrä antavat aihetta lisäjärjestelyihin opettajankoulutuksen musiikin opetussuunnitelmaa edelleen kehitettäessä. Musiikki-, ja mobiiliteknologia sekä erilaiset oppimisympäristöt tuovat myös soitonopiskeluun uuden lisän, mutta tutkimustulokset painottavat opettajan ohjaavan roolin merkitystä itse oppimisprosessissa.

Christa Koski / Helsingin yliopisto

Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden musiikillisen minäpystyvyyden kehittyminen

Varhaiskasvatuksen opettajaksi opiskelevilla on opinnoissaan ainoastaan yksi opintojakso musiikin didaktiikkaa. Tämän opintojakson perusteella opettajaopiskelijoiden tulisi voida toteuttaa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista musiikkikasvatusta. Yhdellä viiden opintopisteen opintojaksolla on mahdollista opettaa kaikkia niitä taitoja, joita monipuolinen musiikkikasvatus vaatisi. Musiikkikasvatuksen toteutukseen vaikuttaa opetusta suunnittelevan tiedot ja taidot, mutta yhtä lailla asenteet musiikkia ja musikaalisuutta kohtaan sekä käsitys omasta pystyvyydestä musiikinopetukseen. Siksi musiikkindidaktiikan opintojaksolla on taitojen lisäksi tärkeää vahvistaa opiskelijoiden minäpystyvyyssuskoa ja vaikuttaa heidän musikaalisuus käsitykseensä. Kun opettajaopiskelijat tunnustavat omat vahvuutensa, he uskaltavat toteuttaa monipuolisempaa musiikkikasvatusta ja toivottavasti rohkaistuvat kehittämään itseään myös vähemmän vahvoilla osa-alueilla. Minäpystyvyyden tukemisen näkökulmasta opettajalla on tärkeä rooli positiivisen ja vahvistavan palautteen antajana. Tässä tutkimuksessa halusin selvittää exit ticket arviointimenetelmää käyttäen kuinka opiskelijat reflektivat musikaalisuuttaan ja minäpystyvyyttään musiikin pakollisella opintojaksolla ja sitä kautta millaista tietoa opettaja saa opiskelijoiden minäpystyvyyssuskomusten ja musikaalisuus käsityksen kehittymisestä. Tutkimus toteutettiin Helsingin yliopiston ruotsinkielisten varhaiskasvatuksen opiskelijoiden musiikin opintojaksolla keväällä 2018 ja aineistona ovat opiskelijoiden (N=22) jokaisen opetustapahtuman jälkeen kirjoittamat exit ticketit sekä exit ticketeihin perustuva loppurefleksio. Nämä analysoitiin kvalitatiivisesti narratiivista analyysia käyttäen. Tutkimuksen perusteella exit ticketit tukivat hyvin opiskelijoiden reflektiota musikaalisuus käsityksestä ja omasta musikaalisuudestaan sekä minäpystyvyyssuskomusten vahvistumisen seuraamista. Exit ticketien avulla opettaja sai jokaisen opetuskerran jälkeen välitöntä tietoa opiskelijoiden kokemuksista ja kehittymisestä ja hän pystyi halutessaan vahvistamaan opiskelijoiden minäpystyvyyttä joko

antamalla kirjallista palautetta tai muokkaamalla tulevia opetuksiaan exit ticketissä esille tulevien asioiden mukaisesti. Avainsanat: musikaalisuus, minäpystyvyys, exit ticket, varhaiskasvatus, musiikki

Inkeri Ruokonen, Anu Sepp, Aleksi Ojala (Helsingin yliopisto), Lenita Hietanen, Vesa Tuisku (Lapin yliopisto) ja Heikki Ruismäki (Helsingin yliopisto)

Opiskelijoiden itsearviointia musiikin verkkopohjaisesta oppimisympäristöstä

Helsingin yliopiston opettajankoulutuksessa on jo yli kymmenen vuoden ajan kehitelty musiikin opiskelua tukemaan uutta teknologiaa hyödyntäviä oppimisympäristöjä. ArkTOP-hankkeessa on tutkittu laajemmin sulautuvia oppimisympäristöjä ja verkkopohjainen musiikin oppimisympäristön hyödyntämistä joko osana vapaan säestyksen opetusta tai itsenäistä musiikin opiskelua. Oppimisympäristö voidaan määritellä paikaksi, tilaksi, yhteisöksi tai toimintakäytännöksi, jonka tarkoitus on edistää oppimista. Tässä tutkimuksessa kohteena oleva musiikin oppimisympäristö on internetissä oleva verkkopohjaisen oppimisen tila eli eräs musiikkikoulu, joka tarjoaa eri tasoista opetusta musiikkitietoon, luovaan tuottamiseen, äänenkäyttöön ja soitonopetukseen. Itsenäinen oppiminen tässä kontekstissa perustuu konstruktivistiseen oppimisenäkemykseen, jossa oppija on aktiivinen toimija, oppimistavoitteidensa määrittäjä ja edistymisensä arvioija. Toisaalta verkkopohjaista oppimisympäristöä voidaan hyödyntää myös osana lähiopetusta ja rakentaa sulautuvia oppimiskokonaisuuksia. Tutkimustehtävänä oli selvittää millaiseksi verkkopohjaisessa musiikin opiskeluympäristössä opiskelevat kokevat musiikin oppimisensa sekä vertailla opiskelijoiden arvioita musiikin oppimisestaan ainoastaan verkkopohjaisessa oppimisympäristössä tapahtuvana oppimisprosessina verrattuna perinteisiin opetusmuotoihin tai sulautettuun opetukseen. Tutkimusaineisto kerättiin e-lomakepohjaisella verkkokyselyllä, joka oli avoinna kaikille musiikin oppimisympäristöä käyttäville. Tutkimusaineisto (N=80) on analysoitu määrällisiltä osioiltaan kvantitatiivisesti kuvaten tuloksia prosenttein, frekvenssein ja ristiintaulukointien avulla. Avoimet vastaukset on analysoitu laadullisella sisällönanalyysillä. Tulokset osoittavat, että verkko-oppimisympäristössä tarjoaa laajempia mahdollisuuksia oppia erilaisia musiikin sisältöjä ja taitoja kuin perinteinen oppimisympäristö ja sitä hyödynnetään. Verkkopohjainen oppimisympäristö helpottaa musiikin harrastuksen aloittamista, kun etäisyydet eivät ole esteenä. Toisaalta opettajan palautetta ja läsnäoloa kaivataan osaksi opetusta. Johtopäätöksenä voi todeta, että musiikin verkkopohjainen oppiminen ei ole syrjäyttämässä perinteistä soitinopiskelua, vaan tuomassa siihen lisää vaihtoehtoja.

Lenita Hietanen, Vesa Tuisku, Anu Sepp, Aleksi Ojala, Inkeri Ruokonen, Heikki Ruismäki / Lapin yliopisto & Helsingin yliopisto

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ja Monilukutaito luokanopettajakoulutuksen musiikin opinnoissa

Perusopetuksen tuntijaon mukaisten oppiaineiden opettamisen taitojen lisäksi luokanopettajaopiskelijoiden on koulutuksensa aikana perehdyttävä laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen. Lähtökohtaisesti opiskelijoiden on hyvä saada opiskeluaikanaan henkilökohtaisia kokemuksia laaja-alaisen osaamisen alueiden soveltamisesta eri oppiaineisiin. Esimerkiksi tämän tutkimuksen konteksteissa, Helsingin ja Lapin yliopistojen luokanopettajakoulutuksen musiikin opinnoissa, ArkTOP-hankkeessa, hyödynnetään teknologiaa eri tavoin. Seitsemästä laaja-alaisen osaamisen alueesta teknologiaan

selkeimmin liittyvät Monilukutaito (L4) sekä Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) niin itsenäisenä kokonaisuutena kuin osana monilukutaitoa. Kyseisiä musiikin oppimisympäristöjä on aiemmin tutkittu muun muassa yhteisopettajuuden ja blended learningin näkökulmasta sekä Rockway-oppimisympäristön käyttämisestä osana blended learning -järjestelyitä. Tämän tutkimuksen kohteena ovat sekä Helsingin että Lapin yliopistossa kummankin yliopiston opetussuunnitelman mukaisesti lukuvuonna 2017-18 toteutetut musiikin sivuaineen piano-opinnot. Tutkimuskysymyksenä esitetään, miten luokanopettajaopiskelijoilla mahdollistuivat piano-opinnoissaan Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 -asiakirjassa määriteltyjen osaamisalueiden L4 ja L5 mukaiset kokemukset? Aineisto koostuu kyseisten osaamisalueiden yleisistä kuvauksista perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa sekä opettajien ja opiskelijoiden reflektoinneista ja kurssipalautteista. Analyysissä osaamisalueista etsitään sisällönanalyysillä keskeisimmät teemat ja niiden ilmeneminen opettajien ja opiskelijoiden tuottamissa aineistoissa. Tulosten perusteella voidaan luokanopettajaopiskelijoiden musiikin opinnoissa kehittää laaja-alaisen osaamisen ymmärrystä ja sovellustaitoa osaamisalueissa L4 ja L5.